

X

Folia Linguistica

Vuonna 1966 perustettu kansainvälinen Societas Linguistica Europaea on alkanut Hollannissa julkaista aikakauslehteään Folia Linguistica. Sen ensimmäisessä vihossa (Tomus I 1/2, Haag, 1967, kustantamo Mouton) julkaistun esittelykirjoituksen on laatinut kuuluisa tanskalainen tutkija L. L. HAMMERICH. Hänen seuraavassa selostettavat ajatuksensa ovat varmaan omiaan herättämään

meikäläistenkin kielentutkijain tarkkaavaisuutta.

Tutustuessaan intialaisten kieleen ja viisauteen sekä luonnontieteiden kehitysaatteisiin Euroopan kielitiede oli kokenut mutaation, jonka kehkeytyminen kesti noin sata vuotta. Lujana perustanaan sillä oli historia ja fonetiikka, ja sitä edusti ennen ensimmäistä maailmansotaa helposti laskettavissa oleva määrä

oppituoleja ja aikakauslehtiä. Ei-eurooppalaista kielitiedettä ei juuri katsottu olevan olemassakaan. Ajanjakso 1910—1960 — ihmiskunnan historian ehkä merkillisin puolivuosisata — toi muassaan sellaisen paljouden kuolemaa ja syntymää, tuhoa ja nousua, että yleiskatsauksen siihen kyennee luomaan vasta jokin tuleva sukupolvi. Sama ajanjakso toi muassaan myös kielitieteen uuden, sanoisiko eksistentiaalisen mutaation. Jos aikaisemmin antiikin »olemus»-kysymys oli miltei vaihdettu kysymykseen »Miten se on tänne tullut?», niin nyt oivallettiin, että kannattaa sentään kysyä myös »Millainen se on?». Vertailevan kansanpsykologian irtaututtua kielifilosofiasta oli vajottu vähäpätöisyyksiin ja epäselvyyteen siitä, mikä on olennaista. Toista maailmansotaa edeltäneenä vuosikymmenenä puhkesi sitten kukkaansa strukturalismin innostus, jossa Euroopan reunamaiden ja ei-eurooppalaisten maiden tutkijavoimat osoittivat aktiivisuutta. Kun toisen, vielä paljon hirveämmän katastrofin jälkeen elämä taas virkosi, nähtiin jälleen syntyvän uutta. Tiede alkoi — toisin kuin koskaan ennen — muuttua globaaliksi. Ihmiskunnan väkiluvun kasvu on kamottava. Kaikkiällä syntyy yhä enemmän yliopistoja ja muita tutkimuskeskuksia, samalla kun tieteellinen sivistys, onneksi myös humanistisella puolella, ulottuu yhä syvempiin väestökerroksiin. On välttämätöntä — ja ilahduttavaa! — että maassa toisensa jälkeen, ja otaksuttavasti kaikilla tieteenaloilla, perustetaan uusia aikakauslehtiä. Siitä koituu kyllä hankaluuttakin: yleiskatsauksen saanti vaikeutuu, eikä varmaan voida välttää myöskään monenlaista turhaa päällekkäisyyttä. Aikaa myöten toivot-

tavasti selviydytään kohti tarkoituksenmukaisempaa erikoistumista, ja aikanaan ilmeisesti taas monet periodiset julkaisut katoavat tai yhtyvät.

Eurooppalaisen lingvistiikan oma lehti, sanoo professori Hammerich, on aivan luonnollinen asia, niin kauan kuin tšekäläinen kielitiede pysyy keskeisenä (kuten se mielellään haluaisi) ja mikäli tämä aikakauskirja kykenee samalla pysymään yleisenä ja muovautumaan omalemaiseksi sekä säilymään sellaisena. Pääasia tällöin on, että se ei ole yksi-puolinen, että se palvelee sekä kielen rakenteen että kielen historian selvittämistä, ehkäpä varsinkin strukturalististen tuloksien soveltamista kehityksen tutkimukseen. Tämän aikakauslehden ei tule hylkiä mitään yksityisenkään kielen, ei edes pienimmän murteen ongelmaa — edellyttäen että asioita aina katsotaan laajasta näkökulmasta, yleisten ja historiallisten periaatteiden valossa. Ja Hammerich lopettaa lennokkaasti: »Tästä *Folia Linguistica*st tulokoon suuri tori. Kaupiteltakoon täällä ravitsevaa, hyödyllistä, huomattavaa. Älköön kukaan arastelko tuomasta saalistaan saapuville, älköönkö koskaan jääkö vastausta vaille kulloinkin ratkaiseva kysymys: *Quid novi ex Africa?*»

Huomattava periaatteellinen merkitys on samassa FL:n numerossa julkaistulla Bonnin professorin HELMUT GIPPERIN artikkelilla »Zielsetzungen der Sprachwissenschaft 1924 und heute (Versuch einer Standortbestimmung aus Anlass der Gründung der *Societas Linguistica Europaea*)». Sitä voi lämpimästi suositella jokaisen kielitieteenharrastajan luettavaksi.¹ Se liittyy tärkeissä ohjelmallisissa kohdin myös edellä selostettuihin Hammerichin mielipiteisiin. — Uusia kiin-

¹ Haluaisin tässä kiinnittää huomiota myös saman tutkijan erinomaisen rikassisältöiseen teokseen *Bausteine zur Sprachinhaltforschung, neuere Sprachbetrachtung im Austausch mit Geistes- und Naturwissenschaft (Sprache und Gemeinschaft. Im Auftrag eines Arbeitskreises für deutsche Sprache herausgegeben von Leo Weisgerber. Studien/Band I. Pädagogischer Verlag Schwamm, Düsseldorf 1963, 544 sivua)*, joka selkeällä ja perusteellisella tavalla kehittää ja täydentää niitä tunnettuja kielitieteellisiä katsomuksia, joita edustavat mm. Leo Weisgerber ja Jost Trier.

toisia näkökohtia sisältää sekä kielimiehelle että arvatenkin myös kirjallisuudentutkijalle Kölnin professorin HARALD WEINRICHIN 14-sivuinen, tyyliltään mainio tutkielma »Semantik und Metapher», joka osoittaa vakuuttavasti, että metaforatkin kuuluvat nimenomaan kielitieteellisen semantiikan tutkimuspiiriin. — Strukturalistisen kielenkuvauksen kannalta käsittelee puolestaan merkitysoppia prahalainen PETR SGALL lyhyessä kirjoitelmassaan »Zur Eingliederung der Semantik in die Sprachbeschreibung». — Transformaatiokieliopin eräihin yksityiskohtiin keskittyvät itäberliiniläisen tutkijan WOLFGANG MOTSCHIN artikkeli »Können attributive Adjektive durch Transformationen erklärt werden?» ja münsteriläisen CHRISTOPH SCHWARZEN »Bemerkungen zur Transformationsgrammatik der italienischen Nominal-suffixe». — Meikäläisiäkin metriikan harrastajia kiinnostanee göttingeniläisen IRMGARD MAHNKENIN tutkielma »Zur Frage der binären Oppositionen im Bereich prosodischer Erscheinungen». — Lundin yliopiston Englannin-instituuttia edustavan ARNE ZETTERSTENIN artikkeli »The linguistic situation on Tristan da Cunha» antaa tietoja tuon Etelä-Atlantin outokohtaloisen pikkusaaren väestön merkillisestä englannin

murteesta. — Aiheeltaan harvinaislaatuinen on saksalaisen kielipedagogin EBERHARD HERMESIN tutkielma »Linguistische Analyse von Übersetzungsfehlern im Lateinunterricht». Sen loppukappale kuuluu suomennettuna tähän tapaan: »Vain kehittämällä työtapoja, jotka ovat suunnistautuneet nykyaikaisen lingvistiikan metodien ja oivallusten mukaan, käy päinsä pseudogrammatiikasta, joka antaa ainoastaan kääntämisneuvoja, päästä kielioppiin, joka todella tavoittaa kielellisen asiointilan ja ohjaa oppilaan havaitsemaan rakenteita, käsittelemään kieltä omatoimisesti, metodisen tarkasti ja tulemaan tietoiseksi siitä, miten merkitys (»Sinn») sukeutuu. Latinanoppilaan tekemät käänösvirheet tarjoavat mitä hedelmällisimpiä lähtökohtia lingvistisiin rakenneanalyysiin, koska tällöin (päinvastoin kuin modernia kielitiedettä pelkästään teoreettisesti opetettaessa) analysoidaan tieteellisesti kokemuksia.»

Globaaliksi laajentuneen kielitieteen terveen kehityksen kannalta on syytä iloita tällaisen uuden, lupaavasti debytoivan kansainvälisen foorumin aikaansaannista. Toivottavasti sen onnistuu toteuttaa juuri sellaista kokoavaa, tasa- ja monipuolista ohjelmaa, jota laajakatseinen professori Hammerich suosittelee.

LAURI HAKULINEN